

Sag C-420/20**Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement****Dato for indlevering:**

9. september 2020

Forelæggende ret:

Sofiyski rayonen sad (Bulgarien)

Afgørelse af:

7. august 2020

Tiltalt i straffesagen:

HN

Hovedsagens genstand

Straffesag mod en tredjelandstatsborger, som imidlertid ikke kan være personligt til stede under retssagen, fordi de bulgarske myndigheder har sendt ham tilbage til hans oprindelsesland og udstedt et »forbud mod indrejse og ophold i Republikken Bulgarien« over for ham.

Den præjudicielle forelæggelses genstand og retsgrundlag

Fortolkningen af EU-retten, artikel 267, stk. 2, TEUF

Præjudicielle spørgsmål

1. Er en begrænsning af retten til at være personligt til stede under retssagen, som er fastsat i artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11), ved en national lovgivning, hvorefter der kan udstedes et administrativt forbud mod indrejse og ophold i det land, hvor straffesagen gennemføres, over for tiltalte udlændinge, lovlig?

2. Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, vil de betingelser for at retssagen kan gennemføres, uden at den tiltalte udlænding er tilstede, som er fastsat i artikel 8, stk. 2, litra a) og/eller b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11), være opfyldt, når den pågældende er blevet behørigt underrettet om straffesagen og konsekvenserne af ikke at give møde og repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som enten er udpeget af den tiltalte eller af staten, men et forbud, som er udstedt under den administrative procedure, mod indrejse og ophold i det land, hvor straffesagen gennemføres, er til hinder for den pågældendes personlige fremmøde?

3. Er det lovligt ved national lovgivning at omdanne den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen i henhold til artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11) til en processuel forpligtelse, som påhviler den pågældende? Konkret: Fastsætter medlemsstaterne på denne måde et højere beskyttelsesniveau som omhandlet i 48. betragtning, eller er en sådan fremgangsmåde derimod uforenelig med 35. betragtning til direktivet, hvori det hedder, at den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen ikke er absolut, og at der skal være mulighed for at give afkald på denne ret?

4. Er det lovligt, at den tiltalte på forhånd giver afkald på sin ret til at være personligt til stede under retssagen i henhold til artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11) og utvetydigt erklærer dette under efterforskningen, såfremt den tiltalte er blevet underrettet om konsekvenserne af ikke at give møde?

Anførte EU-retlige forskrifter og retspraksis

Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11): 35. og 48. betragtning, artikel 8, stk. 1 og 2

Anførte nationale retsforskrifter

Nakazatelen kodeks (den bulgarske straffelov, herefter »straffeloven«)

Artikel 93, nr. 7:

»En »grov straffelovsovertrædelse« er en straffelovsovertrædelse, for hvilken loven fastsætter en frihedsstraf på mere end fem år, en livsvarig frihedsstraf eller

en livsvarig frihedsstraf uden mulighed for strafforvandling [til en tidsbegrænset frihedsstraf].«

Artikel 308, stk. 1 og 2:

»1. Den, der fremstiller et falsk officielt dokument eller forfalsker et officielt dokument med henblik på at anvende dette, straffes for dokumentfalsk med en frihedsstraf på op til tre år.

2. Såfremt genstanden for den i stk. 1 omhandlede handling [...] er bulgarske eller udenlandske identitetsdokumenter [...], kan den pågældende straffes med en frihedsstraf på op til otte år.«

Artikel 316:

»Den straf, som er fastsat i de foregående artikler i dette kapitel, gælder også for den, der bevidst anvender et falsk eller forfalsket dokument, [...] når den pågældende ikke kan gøres strafferetligt ansvarlig for selve fremstillingen af dokumentet.«

Nakazatelno-protsesualen kodeks (den bulgarske strafferetsplejelov, herefter »strafferetsplejeloven«)

Artikel 247b, stk. 1:

»Den refererende dommer bestemmer, at en kopi af anklageskriftet forkyndes for tiltalte. Ved forkyndelsen af anklageskriftet underrettes den tiltalte om, at det indledende retsmøde er blevet berammet, og om de punkter, der er omhandlet i artikel 248, stk. 1, om dennes ret til at give møde med en forsvarer og om dennes mulighed for at få beskikket en forsvarer i de tilfælde, der er omhandlet i artikel 94, stk. 1, samt om det forhold, at sagen kan behandles og afgøres i dennes fravær, for så vidt som betingelserne i artikel 269 er opfyldt.«

Artikel 248, stk. 1:

»Ved det indledende retsmøde behandles følgende spørgsmål:

1. om retssagen er omfattet af domstolens kompetence,
2. om der foreligger grunde til at afslutte eller udsætte straffesagen,
3. om der under efterforskningen er begået en væsentlig overtrædelse af de processuelle regler, som har medført en begrænsning af den tiltaltes, den skadelidtes eller dennes arvingers processuelle rettigheder, og som skal afhjælpes,

[...].«

Art. 269, stk. 1 og 3:

»(1) I sager, hvor den tiltalte er blevet tiltalt for en alvorlig straffelovsovertrædelse, er den pågældendes tilstedeværelse under retsmødet obligatorisk.

[...]

(3) Såfremt dette ikke er til hinder for fastlæggelsen af, hvad der er objektivt sandt, kan sagen behandles, uden at tiltalte er til stede, såfremt:

[...]

4. den pågældende opholder sig uden for Republikken Bulgarien og:

- a) den pågældendes bopælssted er ukendt,
- b) den pågældende af andre grunde ikke kan indkaldes,
- c) den pågældende er blevet behørigt indkaldt og ikke har anført nogen gyldige grunde til ikke at give møde.«

Zakon za chuzhdentsite v Republika Balgaria (lov om udlændinge i Republikken Bulgarien)

Artikel 10:

»(1) En udlænding skal nægtes visum og indrejse, såfremt:

[...]

7. den pågældende har forsøgt indrejse eller gennemrejse ved anvendelse af falske eller forfalskede dokumenter, et falsk eller forfalsket visum eller en falsk eller forfalsket opholdstilladelse,

[...]

Nr. 22. Der foreligger oplysninger om, at formålet med den pågældendes indrejse er at benytte landet som transitland for migration til et tredjeland.

[...]

(2) I tilfælde som de i stk. 1 omhandlede kan der udstedes visum, eller der kan tillades indrejse på Republikken Bulgariens område, såfremt der foreligger humanitære grunde, eller dette er i statens interesse eller nødvendigt med henblik på opfyldelse af internationale forpligtelser.«

Artikel 41:

»Der træffes afgørelse om udsendelse, såfremt:

[...]

5. det fastslås, at udlændingen er lovligt indrejst over statsgrænsen, men har forsøgt at rejse ud ved en grænseovergang, hvor dette ikke er tilladt, eller med et falsk eller forfalsket pas eller rejsedokument.«

Artikel 42h:

»(1) Der fastsættes et forbud mod indrejse eller ophold på Den Europæiske Unions medlemsstaters område, såfremt:

1. betingelserne i artikel 10, stk. 1, er opfyldt,

[...]

(4) Forbuddet mod indrejse kan fastsættes samtidig med tvangsforanstaltningen i henhold til artikel 40, stk. 1, nr. 2, eller i henhold til artikel 41, såfremt betingelserne i artikel 10, stk. 1, er opfyldt.«

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingernes forløb

- 1 HN er albansk statsborger. Han behersker ikke det bulgarske sprog, og derfor foregår kommunikationen med ham gennem en tolk, som de retslige myndigheder har udpeget.
- 2 Den 11. marts 2020 blev HN ved politimyndighedens anordning anholdt i op til 24 timer på grundlag af konstateringer vedrørende et tilfælde af dokumentfalsk, som var begået samme dag, nemlig et forsøg på at forlade bulgarsk område ved grænseovergangen i lufthavnen i Sofia med falske officielle udenlandske identitetsdokumenter.
- 3 Allerede samme dag, den 11. marts 2020, blev der indledt en efterforskning af den konstaterede straffelovsovertrædelse.
- 4 Den 12. marts 2020 iværksatte lederen af Granichno politseysko upravlenie Sofia (grænsepolitimyndigheden i Sofia, herefter »GPU Sofia«) ved anordning i henhold til artikel 41, nr. 5, og artikel 44, stk. 1, i lov om udlændinge i Republikken Bulgarien tvangsforanstaltningen »udsendelse til oprindelseslandet, transitlandet eller et tredjeland« over for HN. Ligeledes den 12. marts 2020 udstedte lederen af GPU Sofia ved endnu en anordning i henhold til artikel 42h, stk. 3 og 4, sammenholdt med artikel 10, stk. 1, nr. 7, og nr. 22, og artikel 44, stk. 1, i lov om udlændinge i Republikken Bulgarien også tvangsforanstaltningen »forbud mod indrejse og ophold i Republikken Bulgarien« af en varighed på fem år, fra den 12. marts 2020 til den 11. marts 2025, over for HN. I hovedsagen tyder intet på, at disse anordninger er blevet anfægtet ved en administrativ procedure eller en retssag.

- 5 Den 23. april 2020 blev HN ved afgørelse fra efterforskningsmyndigheden i forbindelse med den indledte efterforskning tiltalt for at have begået en straffelovsovertrædelse i henhold til straffelovens artikel 316 sammenholdt med artikel 308, stk. 1 og 2. Specifikt havde han ifølge myndigheden den 11. marts 2020 bevidst anvendt falske officielle udenlandske identitetsdokumenter, nemlig et falsk græsk pas og et falsk græsk identitetskort, idet han dog ikke kunne gøres strafferetligt ansvarlig for selve fremstillingen af disse dokumenter.
- 6 Den 27. april 2020 fik HN og hans forsvarer, som var offentligt beskikket, kendskab til tiltalen mod ham, og HN blev, mens en tolk var til stede, underrettet om sine rettigheder i henhold til strafferetsplejeloven, herunder bestemmelsen i strafferetsplejelovens artikel 269 om gennemførelse af en retssag uden at være til stede og konsekvenserne heraf. Under afhøringen, som fandt sted samme dag, erklærede HN, at han forstod de rettigheder, som var blevet forklaret for ham, at han ikke ønskede at give møde ved retsmødet, fordi dette ville »påføre ham unødvendige udgifter«, og at han i fuldt omfang havde tillid til sin offentligt beskikkede forsvarer »ved en retssag uden at være til stede«.
- 7 Den 27. maj 2020 blev anklageskriftet mod HN for straffelovsovertrædelsen i henhold til straffelovens artikel 316 sammenholdt med artikel 308, stk. 1 og 2, indgivet ved Sofiyski rayonen sad (kredsdomstolen i Sofia), hvorpå straffesagen, hvori den foreliggende anmodning om præjudiciel afgørelse forelægges, blev indledt.
- 8 Ved afgørelse af 24. juni 2020 berammede Sofiyski rayonen sad (kredsdomstolen i Sofia) et indledende retsmøde i straffesagen til den 23. juli 2020. Den refererende dommer bestemte, at kopier af afgørelsen og anklageskriftet, begge i albansk oversættelse, blev forkyndt for HN gennem Direktsia Migratsia (migrationsstyrelsen) under Ministerstvo na vatreshnite raboti (indenrigsministeriet), således som det kræves i henhold til strafferetsplejelovens artikel 247b, stk. 3. Heri blev der desuden henvist til, at den tiltaltes tilstedeværelse under retsmødet var obligatorisk i henhold til strafferetsplejelovens artikel 269, stk. 1, og at retssagen kun kunne finde sted uden tiltaltes tilstedeværelse, hvis betingelserne i strafferetsplejelovens artikel 269, stk. 3, var opfyldt.
- 9 Den 16. juli 2020 blev retten i en skrivelse fra medarbejdere ved migrationsstyrelsen under indenrigsministeriet oplyst om, at HN den 16. juni 2020 var blevet løsladt fra faciliteten til midlertidig anbringelse af udlændinge og bragt til Republikken Bulgariens statsgrænse med henblik på fuldbyrdelse af de tvangsforanstaltninger, der var iværksat over for ham, altså »udsendelse til oprindelseslandet, transitlandet eller et tredjeland« og »forbud mod indrejse og ophold i Republikken Bulgarien« i fem år. Denne omstændighed havde ifølge skrivelsen forhindret, at den tiltalte kunne underrettes behørigt om den retssag, der var indledt mod ham.

Hovedsagens parter væsentlige argumenter

- 10 Den tiltalte HN har ikke fremsat nogen bemærkninger, eftersom han tvangsmæssigt er sendt ud af landet, og hans nuværende opholdssted ikke er kendt af de retslige myndigheder.
- 11 Tiltaltes offentligt beskikkede forsvarer har ikke fremsat nogen udtrykkelige bemærkninger hertil, og hendes frist til at indgive yderligere spørgsmål, som eventuelt ville skulle indgå i anmodningen om præjudiciel afgørelse, er udløbet.
- 12 Under retsmødet den 23. juli 2020 anførte hun, at HN ikke var blevet underrettet om den indledte retssag, og at sagen derfor i henhold til de almindelige regler skulle finde sted uden tiltaltes tilstedeværelse.
- 13 Anklageren har ikke fremsat nogen udtrykkelige bemærkninger hertil og hans frist til at indgive yderligere spørgsmål, som eventuelt ville skulle indgå i anmodningen om præjudiciel afgørelse, er udløbet.
- 14 Under retsmødet den 23. juli 2020 anførte anklageren, at betingelserne for at gennemføre retsmødet uden tiltaltes tilstedeværelse var opfyldt, eftersom tiltalte befandt sig i udlandet og hans hjemsted var ukendt.

Kort fremstilling af begrundelsen for den præjudicielle forelæggelse

- 15 Genstanden for undersøgelsen i den foreliggende sag er HN's formodede medvirken til den straffelovsovertrædelse, for hvilken han skal drages strafferetligt til ansvar, idet retten skal træffe endelig realitetsafgørelse om den pågældendes skyld eller uskyld.
- 16 I første omgang er der dog behov for at afklare det grundlæggende spørgsmål, om det er lovligt at begrænse tiltaltes personlige deltagelse i den retssag, der vedrører ham, ved en tvangsforanstaltning fra de udøvende myndigheder, hvorved der udstedes et langvarigt forbud over for den pågældende mod indrejse og ophold i Republikken Bulgarien.
- 17 På baggrund heraf skal Den Europæiske Unions Domstol afgøre, om en begrænsning af retten til at være personligt til stede under retssagen, som er fastsat i artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11), ved en national lovgivning, hvorefter der kan udstedes et administrativt forbud mod indrejse og ophold i det land, hvor straffesagen gennemføres, over for tiltalte udlændinge, er lovlig.
- 18 Tvangsudsendelsen af tiltalte og det forbud mod indrejse og ophold, som er udstedt over for ham, forhindrer ham i personligt at deltage i retssagen, navnlig i det gennemførte indledende retsmøde, efter hvis afslutning han ikke længere kan

påberåbe sig en eventuel tilsidesættelse af hans ret til forsvar under efterforskningen. I hovedsagen gennemførte retten det indledende retsmøde på trods af tiltaltes manglende tilstedeværelse med henblik på at indlede den rettlige undersøgelse, eftersom bulgarsk lovgivning først i denne fase giver retlig mulighed for at forelægge Den Europæiske Unions Domstol præjudicielle spørgsmål. Der er således ikke nogen processuel hindring for, at det indledende retsmøde kan gennemføres på ny, såfremt den pågældende personligt giver møde.

- 19 I henhold til artikel 10, stk. 1, nr. 7, i lov om udlændinge i Republikken Bulgarien skal en udlænding nægtes indrejse, såfremt den pågældende har forsøgt indrejse eller gennemrejse ved anvendelse af falske eller forfalskede dokumenter. Artikel 10, stk. 2, i lov om udlændinge i Republikken Bulgarien bestemmer, at der kan gøres undtagelse af humanitære grunde, eller såfremt dette er i statens interesse eller nødvendigt med henblik på opfyldelse af internationale forpligtelser.
- 20 Det fremgår af vurderingen af de anførte retsfor skrifter, at en tiltalt udlændings personlige tilstedeværelse ved en retssag, der vedrører den pågældende, når den pågældende har forsøgt indrejse eller gennemrejse ved anvendelse af falske eller forfalskede dokumenter, afhænger af, at de udøvende myndigheder forud herfor udtrykkeligt har givet tilladelse til indrejse, hvilket ikke er underlagt domstolsprøvelse, hvorved der i praksis opstilles en række administrative forhindringer, som berører retten til en retfærdig rettergang.
- 21 Såfremt det første spørgsmål besvares bekræftende, skal Den Europæiske Unions Domstol afklare, om de betingelser for, at retssagen kan gennemføres, uden at den tiltalte udenlandske statsborger er tilstede, som er fastsat i artikel 8, stk. 2, litra a) og/eller b), i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11), er opfyldt, når den pågældende er blevet behørigt underrettet om retssagen og konsekvenserne af ikke at give møde og repræsenteres af en befuldmægtiget advokat, som enten er udpeget af den tiltalte eller beskikket af staten, men et forbud, som er udstedt under den administrative procedure, mod indrejse og ophold i det land, hvor straffesagen gennemføres, er til hinder for den pågældendes personlige fremmøde.
- 22 Besvarelsen af det andet spørgsmål er af betydning for rettens videre behandling af sagen, nemlig for hvorvidt retten skal træffe foranstaltninger med henblik på at fastslå tiltaltes opholdssted i udlandet i henhold til gældende internationale procedurer, underrette ham om retssagen og afslutte sagen uden hans tilstedeværelse, men under tilstedeværelse af den offentligt beskikkede forsvarer, eller udsætte straffesagen, så længe det under den administrative procedure udstedte forbud gælder, for således at sikre den uindskrænkede udøvelse af retten til at være personligt til stede under retssagen.
- 23 I henhold til bestemmelsen i strafferetsplejelovens artikel 269, stk. 1, er den tiltaltes tilstedeværelse under retsmødet obligatorisk i sager, hvor den tiltalte er

blevet tiltalt for en alvorlig straffelovsovertrædelse, idet sagen i henhold til stk. 3 kun kan behandles, uden at tiltalte er til stede, såfremt dette ikke er til hinder for fastlæggelsen af, hvad der er objektivt sandt. Denne bestemmelse gør det nødvendigt, at Den Europæiske Unions Domstol træffer afgørelse vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt det er lovligt at omdanne den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen i henhold til artikel 8, stk. 1, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/343 af 9. marts 2016 om styrkelse af visse aspekter af uskyldsformodningen og retten til at være til stede under retssagen i straffesager (EUT L 65 af 11.3.2016, s. 1-11) til en processuel forpligtelse, som påhviler denne person, og konkret om medlemsstaterne på denne måde fastsætter et højere beskyttelsesniveau som omhandlet i 48. betragtning, eller om en sådan fremgangsmåde derimod er uforenelig med 35. betragtning til direktivet, hvori det hedder, at den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen ikke er absolut, og at der skal være mulighed for at give afkald på denne ret.

- 24 Besvarelsen af det tredje spørgsmål er en betingelse for en retmæssig gennemførelse af retsmødet, uden at tiltalte er til stede, såfremt dette ikke er til hinder for fastlæggelsen af, hvad der er objektivt sandt, i tilfælde af, at han er blevet behørigt underrettet om retssagen og alligevel, uafhængigt af det forbud mod indrejse og ophold i Republikken Bulgarien, som er udstedt over for ham, giver utvetydigt afkald på sin ret til at være til stede under den retssag, som vedrører ham.
- 25 Såfremt Den Europæiske Unions Domstol besvarer det tredje spørgsmål således, at det er ulovligt at omdanne den tiltaltes ret til at være til stede under retssagen i henhold til artikel 8, stk. 1, i direktiv (EU) 2016/343 til en processuel forpligtelse, skal den afklare, om det er muligt at give afkald på retten til at være personligt til stede under retssagen og utvetydigt erklære dette under efterforskningen, såfremt tiltalte er blevet underrettet om konsekvenserne af ikke at give møde.
- 26 Det fremgår af protokollen for afhøringen af HN under efterforskningen, at han er blevet underrettet om sine rettigheder i henhold til strafferetsplejeloven, herunder bestemmelsen i strafferetsplejelovens artikel 269 om gennemførelsen af retsmødet, uden at den tiltalte er til stede, og konsekvenserne heraf, mens en tolk og hans offentligt beskikkede forsvarer var til stede. HN erklærede udtrykkeligt, at han forstod de rettigheder, der var blevet forklaret for ham, at han ikke ønskede at være til stede ved retsmødet, fordi dette ville »påføre ham unødvendige udgifter«, og at han i fuldt omfang havde tillid til sin offentligt beskikkede forsvarer »ved en retssag uden at være til stede«. Dette afkald blev imidlertid givet, før anklageskriftet blev indgivet ved retten og således før det tidspunkt, hvor retten til at være til stede under retsmødet indtræder, hvilket giver anledning til begrundet tvivl om, hvorvidt de hermed tilsigtede retsvirkninger er blevet udløst.